

Kvalitet i psykiatri - mål och medel

Genom svensk hälso- och sjukvård går en våg av kvalitetsutveckling, där psykiatri ligger långt framme. Spri, som har som särskilt uppdrag att förstärka kvalitetsutveckling, har stått som värd för en konferens i ämnet, här refererad av Ann Appelgren, redaktionssekreterare.

Den 20-21 mars 1997 anordnade Spri tillsammans med Stockholms läns landsting och Södra Stockholms sjukvårdsområde en konferens om kvalitet i psykiatri - mål och medel. Konferensens syfte var "att utgöra ett forum för utbyte av erfarenheter och ge en allsidig beskrivning av kvalitetsfrågor inom psykiatri". Konferensen vände sig till dem som arbetar med kvalitetsfrågor inom psykiatri, primärvården och socialtjänsten, liksom till administratörer och politiker med intresse för kvalitetsfrågor inom psykiatri. De medverkande var många och namnkunniga och auditoriet omfattade nära 500 personer. "Värdar" för konferensen var Gunilla Román (Spri), Jerker Hansson (Södra Stockholms sjukvårdsområde), Börje Strand (Spri) och moderator professor em Claes-Göran Westrin.

Många talare påpekade den stora skillnaden inom den psykiatriska vården idag och för bara några decennier sedan. Professor Lars Jacobsson menade att 90-talet är psykiatriens årtionde; politikerna har intresserat sig (psykiatriutredningen 92-94, barnpsykiatriutredningen, tångsvårds/rättspsykiatriutredningen 95-97). Över hela landet intresserar sig psykvården för innehåll och kvalitet som aldrig förr liksom andra aktörer (socialstyrelsen, Spri, SBU, SPF, enskilda psykiatriska kliniker m fl). Man synliggör de psykiskt sjuka, kunskapsstillväxten är mycket stor och tusentals personer är involverade i projektarbeten.

Dagarnas honnörssord var alltså *kvalitet* och Leni Björklund, Spri, ställde frågan: Hur är kvaliteten inom den svenska sjukvården? Vi har aldrig haft så välutbildad personal som nu, vi har aldrig gjort så mycket som nu och vi har ett gott hälsotillstånd i landet. Därför skall vi behålla visionen, att om vi blir sjuka finns en bra vård! Hon frågade vidare: Vem är intresserad av

kvalitetssäkringen? Det är många: patienter, anhöriga, de som köper vården, tillsynsmyndigheten, huvudmännen och först och främst de som arbetar i vården. En kvalitetsbrist är dock att kommunikationen mellan vårdgivarna är dålig, men kvalitetsarbetet kommer att leda till bättre samarbete över vårdgränser och huvudmannaskap. Det är viktigt för de professionella att få ägna sig åt innehållet i arbetet i stället för att tänka på att spara pengar. Psykiatri är en föregångare för andra sjukvårdsområden; den ser till patientens förmåga - patienter, som måste leva med sin sjukdom, måste backas upp.

Kvalitet är en fråga om etik, dålig vård är dålig etik, och kvalitet är en fråga om makt, sa Göran Hermerén, professor i medicinsk etik. Det är viktigt att aldrig glömma för vem vården är till, att aldrig glömma patienten och de anhöriga - en uppmaning som återkom många gånger under dessa dagar.

En annan mening som också ofta återkom var vikten av att klart formulera målen innan man startar ett projekt eller en process och efteråt utvärdera sina resultat och därefter i önskvärda fall åtgärda.

Att det pågår mycket kvalitetsarbete inom psykiatri runt om i landet vittnade olika aktörer, Jerker Hansson, Inger Blennow, Mårten Gerle, Bo Ivarsson, Lars Kjellin, Anna-Maria af Sandeberg om. En stor posterutställning kring projekt från hela Sverige fanns också att studera.

Första dagen avslutades av en panel med deltagare från Spri, landstingsförbundet, socialstyrelsen m fl som strukturellt och pedagogiskt beskrev metoder och modeller för verksamhetsutveckling och granskning av kvalitet: beskriv - utvärdera - åtgärda, förankra projekt i verkligheten och ha tålamod.

Konferensens andra dag inleddes med att representeranter från socialstyrelsen redogjorde för dess roll som tillsynsmyndighet.

Överdirektör Olof Edhag framhöll vikten av att innan målen för verksamheten formuleras bör uppdragets innehåll analyseras och rollfördelningen vara klar. Han tryckte vidare på tre viktiga grundpelare: patientens värdighet, samverkan och samarbete samt kompetens och fortbildning.

Ledaren för socialstyrelsens psykiatriprojekt Helena Silfverhielm beskrev sina besök ute hos landstingen, där hon funnit att väldigt mycket kvalitetsarbete. Sedan redogjorde hon för hur tillsynen skall gå till och gav exempel på uppgifter som socialstyrelsen begärt in såsom handlingsplaner för patienter, uppgifter om läkemedelsanvändning, uppgifter om alla patienter i sluten- och öppenvården en speciell dag.

Anhörigföreningen IFS och patinetföreningen RSMH fick sedan redogöra för sina krav på kvalitetskontroll inom den psykiatriska vården. Även de tryckte på det humanistiska perspektivet i synen på patienten - respekt och omtanke. Kjell Broström (RSMH) undrade hur det kom sig att flera av de verksamheter som drevs på ett ur RSMH:s synvinkel mycket tillfredsställande sätt, lagts ned eller var nedläggningshotade. - Beaktas kvalitetsarbetets resultat när psykiatrisk verksamhet utsatt för politiska överväganden och prioriteringar?

Med den ökade medvetenheten om kvalitetsfrågor i sjukvården och med försämrad offentlig ekonomi med krav på eliminering av överksamma metoder, som bakgrund, har Svenska Psykiatriska Föreningen gjort en stor insats och utarbetat kliniska riktlinjer för utredning och behandling av vissa patientgrupper. Föreningens ordförande professor Tore Hällström framhöll att riktlinjerna är tänkta att användas: som stöd i den kliniska beslutsprocessen, i utbildningen av samtliga yrkesgrupper verksamma i psykiatri, i det lokala utvecklingsarbetet och i utvecklingen av lokala vårdprogram. Målgrupperna är tänkta att vara såväl den psykiatriska professionen som patienter och anhöriga som sjukvårds-politiker och administratörer.

Samverkan mellan psykiatri och socialtjänsten är svår att uppnå. De har tyvärr en mycket låg uppfattning om varandra. Även primärvården och psykiatri sam-

arbetar dåligt: vem definierar målen - läkarna, socialstyrelsen, patienten? Primärvården har också svårt att kunna vara intresserade av alla discipliner.

Britt Holmström, socialchef i Tyresö, berättade dock om ett fungerande och mycket framgångsrikt samarbete i sin kommun. Alla huvudmännen samarbetar och alla skjuter till pengar i en gemensam pott i stället för att "bolla" ansvaret från den ena till den andra. Receptet för framgång tycktes vara samsyn genom täta möten och prestigelöshet. Detta underströks av Lars Jacobsson: det är nödvändigt med samverkan; utrymme för detta måste skapas: politiker och tjänstemän måste visa att de vill.

I slutdebatten, där tillfälle också gavs för åhörarna att ställa frågor, betonade man återigen att det är viktigt att precisera målen bl a för att minimera de gråzoner, som man inte kan förneka finns. Resultaten bör också jämföras med de mål som utsatts och misslyckandena analyseras noga. På flera håll framhölls att flera anmälningar till förtroendenämnderna skulle kunna vara värdefullt för kvalitetsförsäkringen.

Ett par små varningar framfördes också. Psykiatri har idag en mycket kompetent och erfaren personal (personalneddragningar är delvis orsaken) återväxten måste tryggas och risk finns att den höjda kvaliteten på vården kan bli orsak till neddragningar.

Diskussion uppkom också kring frågan om hur man vänder "allmänhetens" förutfattade negativa meningar om vad psykiatrisk vård innebär.

I en sammanfattning av konferensen tyckte Lars Jacobsson att den varit mycket värdefull. Den var en manifestation av en omfattande aktivitet ute i landet och en stimulans för dem som håller på med detta. Sprid uppmunades att upprepa denna konferens - det finns behov.